

LA CARTELLERA TEATRAL DE BARCELONA DURANT LA GUERRA I LA REVOLUCIÓ (1936-1939)

Francesc Foguet i Boreu

Les taules que presentem a continuació sobre la programació dels teatres de Barcelona durant la guerra i la revolució (1936-1939) han estat elaborades a partir del buidatge sistemàtic de la cartellera de teatres de *La Vanguardia* i *Solidaridad Obrera*, els dos únics diaris que, malgrat algunes intermitències, la publicaren regularment. Les dades confoses o incompletes han estat contrastades i perfetes amb la consulta de les cartelleres de *La Veu de Catalunya*, *La Humanitat*, *La Publicitat*, *Catalunya*, *El Diluvio* o *El Socialista*, entre altres rotatius. La publicació de la cartellera patí nombroses interrupcions per motius diversos que resulten difícils de dilucidar. Alguns d'aquests motius poden deure's a la suspensió de les funcions teatrals provocada pels primers bombardeigs o per l'efecte destructor de les bombes en els teatres o en la ciutat en general.¹ També hi devien concórrer aspectes materials com ara la manca de paper o la reestructuració de les seccions dels diaris pels imperatius bèllics. Altres causes, per contra, es poden documentar amb força més precisió: a conseqüència dels Fets de Maig, els dies 5, 6 i 7 de maig de 1937, no es publicaren les cartelleres teatrals en cap dels diaris barcelonins, ja que els teatres romangueren tancats, i no fou fins el dia 8 del mateix mes que el sindicat cenetista féu una crida perquè es reobriessin els teatres, cinemes i altres sales d'espectacles.²

En un principi, els diaris collectivitzats publicaren de manera gratuïta les cartelleres d'espectacles com a contribució a la feina dels obrers del sector i al nou sistema de socialització instaurat. Amb tot, aquesta generosa predisposició ambà a un límit: la majoria d'empreses de la premsa diària —tret de *Solidaridad Obrera* i *Catalunya*, òrgans cenetistes— decidiren conjuntament de deixar de publicar les cartelleres de cinemes i teatres a partir de la setmana del 15 de juny de 1937.³ L'episodi té significació perquè posa de manifest la complexitat de factors —i d'interessos— que intervenien en el sector dels espectacles públics. Podem reconstruir-lo parcialment per mitjà de la nota publicada a *El Mundo Deportivo*, en la qual el Consell d'Empresa d'aquest diari esportiu explicà les raons de la mesura: davant de la negativa del Sindicat d'Arts Gràfiques de la CNT a pagar la publicació de la cartellera per manca de fons i davant dels problemes greus que tenia el mateix rotatiu per retribuir el personal, l'administració d'*El Mundo Deportivo* decidí de no publicar la cartellera, tal com havien acordat amb la resta de publicacions diàries.⁴ El Consell d'Empresa del periòdic esportiu argumentà que la seva decisió responia, més que no pas a la informalitat en l'aspecte material, a la «insolvència moral» amb què havien procedit els comitès (del Cinema i del Teatre) i sindicats (Arts Gràfiques i Publicitat Collectivitzada) cenetistes que intervenien en el conveni col·lectiu.⁵

Fos com fos, del 15 al 30 de juny de 1937, la majoria de diaris —llevat dels esmentats— deixaren de publicar la cartellera de teatres com a mesura de pressió, atès que els diversos organismes cenetistes implicats en el conveni per a la publicació de les cartelleres no pagaven els imports convinguts a les empreses periodístiques collectivitzades. Pel que sembla, la situació no devia esmenar-se amb celeritat, ja que els diaris (*La Vanguardia*, *La Humanitat* o *La Publicitat*, posem per cas) no publicaren la cartellera de teatres durant els mesos de juliol, agost, setembre i octubre del 1937. Més tard, tot i que se'n repregué la publicació, la carestia cada vegada més perceptible de paper degué de ser *grosso modo* la causa fonamental perquè la majoria dels diaris deixessin de publicar, amb poques excepcions, la cartellera de teatres (*La Vanguardia*, per exemple, deixà d'inserir-la des de les acaballes d'octubre del 1938 fins a la desfeta).

En la cartellera del període bellicorevolucionari, una nota d'aclariment especificava el canvi de pertinença de les sales i les novetats introduïdes per la modalitat socialitzada: «En todos los teatros —deia la nota—, todos los servicios de escena y sala están controlados por la CNT. / Todos los servicios son gratuitos. / Queda suprimida la reventa y contaduría. / En todas las salas ha sido suprimida la claqué. / Todos los teatros funcionan en régimen socializado y, por este motivo, no se dan entradas de favor.»⁶ Ben entrat l'any 1938, entorn del mes de març, una acotació afegia que tan sols es feia una excepció en la negativa a oferir entrades de favor: els ferits i mutilats de guerra podien entrar gratuïtament als espectacles públics de la ciutat.⁷ Significativament, d'altra banda, no fou fins al maig del mateix any —quan la intervenció ja feia gairebé quatre mesos que s'havia decretat— que la cartellera de teatres deixà d'indicar que les sales eren controlades per la sindical cenetista.⁸

Pel que fa als criteris de confecció de les taules, les dedicades a la dramaturgia catalana proporcionen únicament la relació de les obres catalanes estrenades als teatres especialitzats en «comèdia» i «drama» (tal com eren concebuts aleshores) que es mantingueren oberts durant el trienni bèl·lic i revolucionari. Com a complement de l'inventari d'estrenes, oferim un breu apunt sobre les reposicions de les peces del llegat teatral, de manera que es pot contrastar el degoteig de noves produccions amb la inèrcia programadora dels escenaris consagrats a la dramaturgia catalana.

Quant a la dramaturgia espanyola, les taules brinden la relació de les estrenes i de les reposicions que es dugueren a terme als teatres barcelonins especialitzats en els gèneres de «drama» i «comèdia» i en les iniciatives més renovadores o de caràcter «social». Aquestes dades quantitatives completen l'anàlisi que vam oferir en sengles articles publicats a les pàgines d'ASSAIG DE TEATRE.⁹ Atès el nombre més gran d'espais destinats a la dramaturgia espanyola i atès que la documentació de què disposem no ens permetia d'oferir una relació categòrica de la informació, hem optat per reduir el nombre de columnes (a diferència de les taules de dramaturgia catalana, no hi incloem ni l'escenògraf ni el repartiment) i, en contrapartida, n'hem inserida una d'«observacions» a fi d'aportar-hi remarques que ens semblaven importants de consignar.¹⁰

I. Dramatúrgia Catalana

I.1. Teatre Català de la Comèdia (Poliorama)

a) Companyia socialitzada de drama català dirigida per Enric Borràs

Obra	Autor	Escenògraf	Intèrprets	Data
<i>Cataclisme</i>	Joan Oliver		Assumpció Casals (Filomena), Laura Bové (Clotilde), Maria Lluïsa Mir (Joana), Elvira Jofre (Lupe), Frèssia Coscolla (Carmeta), Emilia Font (Serventa), Maria Casals (L'altra serventa), Josep Clapera (Pere Datzira), Pere Codina (Doctor Raventós), Pere Gener (Quim), Lluís Torner (Un detectiu), Josep Goula (Àngel Garriga)	10-09-1936
<i>Judith</i>	Maria Lluïsa Algorra		Assumpció Casals (Judith), Laura Bové (Eulàlia), Elvira Jofre (Maria Rosa), Elvira Fremont (Donya Carmen), Montserrat Faura (Cristina Vilarol), Josep Clapera (Àngel), Lluís Torner (Joaquim), Pere Gener (Enriquet), Josep Goula (Senyor Romeu), Pere M. Alcàntara (Senyor Llaveria), Avel·lí Galceran (Salomón Vilarol), Bartomeu Pujol (Anton)	16-10-1936
<i>Ombres del port</i>	Joan Cumellas	Ramon Batlle	Assumpció Casals (Manuela), Laura Bové (Mareselva), Elvira Fremont (La Drapaire), Montserrat Faura (La Gatets), Elvira Jofre (La Sibeca), Laura Gassó (Una Captaire), Enriqueta Font (La Geperuda), Maria Lluïsa Mir (Ció), Frèssia Coscolla (Una noia), Mercè Casals (Una altra noia), Enric Borràs (El Mestre), Pere Gener (Àngel), Josep Clapera (Don Iscle), Lluís Torner (L'Estevet), Pere Codina (L'Estranger), Bartomeu Pujol (Nyigo-Nyago), Avel·lí Galceran (El Doblesis), Pere M. Alcàntara (Cap-i-Pota), Josep Goula (Cristòfol Colom), Joaquim G. Parrenyo (Costelleta), Francesc Tuset (Un jove, Sisó), Antoni Camiceró (Un home), Joan Drets (Un mossò), Just Gómez (Un Caporal) i altres Un xinès, Un mariner anglès, Un desgraciat, Treballadors del moll de carbó, Mariners, Homes, dones i nois)	06-11-1936
<i>Cèlia, la noia del carrer Aribau</i>	Xavier Regàs		Assumpció Casals (Cèlia), Elvira Fremont (La Mare), Laura Bové (Aurora), Maria Lluïsa Mir (Ketty), Enriqueta Font (Raquel), Elvira Jofre (Paquita), Frèssia Coscolla (Lluïsa), Mercè Casals (Teresina i Una minyona), Montserrat Faura (Una veïna), Lluïsa López (Una nena), Enric Borràs (Senyor Rosés), Pere Gener (Enric), Francesc Tuset (Eduard), Pere Codina (Senyor Ribot), Avel·lí Galceran (Don Remigi), Josep Goula (Paco), Pere M. Alcàntara (Mundet), Joaquim G. Parrenyo (L'anglès), Bartomeu Pujol (Jeroni)	12-12-1936
<i>Més enllà del deure</i>	Manuel Andreu Fontirroig	Josep Rius	Assumpció Casals (Marta), Montserrat Faura (Flora), Mercè Casals (Maria), Enric Borràs (Doctor August Robert), Pere Codina (Doctor Emili Sunyer), Lluís Torner (Doctor Serra), Bartomeu Pujol (Inspector de Policia), Francesc Tuset (Aureli, periodista), Joan Drets (Antoni, practicant)	19-03-1937

Obra	Autor	Escenògraf	Intèrprets	Data
<i>Crim de mitjanit</i>	Lluís Capdevila		Assumpció Casals (Isabel), Laura Bové (Julieta), Maria Lluïsa Mir (Carme), Elvira Jofre (Tina), Montserrat Faura (Madame Fanette), Elvira Fremont (Una veïna), Frèssia Coscolla (L'andalusa), Enriqueta Font (L'Angelina), Laura Gassó (Veïna), Mercè Casals (Una serventa), Enric Borràs (Senyor Lleó), Pere Codina (Senyor Miquel), Pere Gener (Salvador), Francesc Tuset (Àngel), Lluís Torner (Valladar), Josep Goula (Noi de casa bona), Avel·lí Galceran (Senyor de compromís), Enric Vilar (Un amic d'Àngel), Joan Drets (Obrer amic de Salvador), Joaquim G. Parrenyo (Un obrer), Joaquim Fernández (Una veu), Bartomeu Pujol (Altra veu)	21-05-1937
<i>Fortitud</i>	Florenci Comet		Assumpció Casals (Martina), Elvira Fremont (Dora), Enric Borràs (Sergi), Pere Gener (Boi), Pere M. Alcàntara (Vermellot), Joan Drets (Bordegàs), Enric Vilar (Jaumo), Lluís Torner (Lau), Bartomeu Pujol (L'administrador)	07-07-1937
<i>Més enllà de l'amor</i>	Francesc Xavier Sabartés		Assumpció Casals (Lluïsa), Montserrat Faura (La Ramona), Laura Gassó (La Carmeta), Elvira Jofre (Fanny), Enriqueta Font (Rosey), Mercè Casals (Maria), Neus Ferràndiz (Lluïseta Nina), Frèssia Coscolla (Clienta), Enric Borràs (Joan), Lluís Torner (Sr. Renom), Pere M. Alcàntara (Jaume), Bartomeu Pujol (Anton), Enric Vilar (Pere), Avel·lí Galceran (Senyor Flo)	27-08-1937
<i>L'altra llar</i>	Francesc Serinyà	Joan Morales (1r acte) i Ramon Batlle (3r)	Elvira Fremont (Adela), Montserrat Faura (Hortènsia), Elvira Jofre (Pilar), Enriqueta Font (Maria), Josep Clapera (Josep Badia), Pere Gener (Enric), Pere M. Alcàntara (Rabell)	29-10-1937

b) Companyia oficial del Teatre Català de la Comèdia dirigida per Enric Borràs i Pius Daví

Obra	Autor	Escenògraf	Intèrprets	Data
<i>Víctor Daura</i>	Josep Navarro i Costabella	Joan López	Laura Bové (Isabel), Elvira Jofre (Magda), Isabel Pujol (Cambra), Francesca Ferràndiz (Una noia), Concepció Arquimbau (Una altra noia), Enric Borràs (Víctor Daura), Pere Gener (Carles), Pere Cabré (Pare Salvador), Antoni Gimbernat (Isidre), Lluís Torner (Dependent), Cebrià Arboix (Un jove), Joaquim G. Parrenyo (Un altre jove), Llorenç Duran (Criat primer), Francesc Ferràndiz (Criat segon), Avel·lí Galceran (Metge)	28-01-1938
<i>El casament de la Xela</i>	Xavier Benguerel	Ramon Batlle, a partir dels projectes del pintor Ramon Calsina	Maria Vila (Xela), Laura Bové (Amèlia), Paqueta Ferràndiz (Maria), Maria Morera (Engràcia), Emília Baró (Roser, tia d'Amèlia), Àngels Guart (Antònia), Pius Daví (Andreu), Lluís Torner (Clavell), Antoni Gimbernat (Maurici), Pere Gener (Angula), Pere Cabré (Òscar), Llorenç Duran (Gravat), Avel·lí Galceran (Musclo), Maria Lozano (Veïna 1a), Isabel Pujol (Veïna 2a), Cebrià Arboix (Home 1r), Francesc Ferràndiz (Home 2n). Música: Joaquim Homs	04-03-1938
<i>Poema de Nadal</i>	Lluís Capdevila	Caseres	Laura Bové (Maria), Joaquim Torrents (Josep), Lluís Torner (L'amic), Francesc Ferràndiz (La veu d'un que passa), Paqueta Ferràndiz (Biel), Avel·lí Galceran (El pagès ric), Isabel Pujol (La pagesa rica), Neus Ferràndiz (Un infant)	20-05-1938

Obra	Autor	Escenògraf	Intèrprets	Data
<i>En Garet a l'enramada</i>	Joaquim Ruyra	Garcia	Maria Vila (Cinta), Emília Baró (Tana), Maria Morera (Reixaca), Àngels Guart (Raimunda), Maria Lozano (Circumcisió), Elvira Jofre (Xangueta), Concepció Arquimbau (Noia primera), Paquita Ferràndiz (Noia segona), Isabel Pujol (Noia tercera), Maria Daví (Noia quarta), Enric Borràs (Avi Pau), Pius Daví (Garet), Pere Cabré (Panxo), Pere Gener (Finet), Antoni Gimbernat (Don Fulgenci), Joaquim G. Parrenyo (Pitot), Francesc Ferràndiz (Xufer)	20-05-1938
<i>La fam</i>	Joan Oliver	Ramon Batlle (episodis 1, 2 i 3) i Joan Morales (4, 5 i 6)	Maria Vila (Lupa), Pius Daví (Samsó), Lluís Tomer (Nel), Joaquim G. Parrenyo (Agent), Joaquim Torrents (Astals), Cebrià Arboix (Riera), Francesc Ferràndiz (Puig), Pere Codina (Vidal), Paquita Ferràndiz (Clara), Pere Cabré (Müller), Pere Gener (Comissari), Antoni Gimbernat (Home del bar), Avel·lí Galceran (Home), Àngels Guart (Dona), Miquel Pedrola (Client), Llorenç Duran (Toni), Joan Serrat (Vigilant)	15-06-1938
<i>La Patètica</i>	Xavier Regàs	Ramon Batlle	Maria Vila (Margarida, la Patètica), Maria Morera (Donya Remei, la Marquesa), Elvira Jofre (Carola), Paquita Ferràndiz (Rosalia), Emília Baró (Senyoreta Enriqueta), Àngels Guart (Senyora Pepeta), Enriqueta Font (Trini), Maria Daví (Angeleta), Enric Borràs (Senyor Eusebi), Pere Gener (Lluís), Llorenç Duran (Ernest), Avel·lí Galceran (Senyor Boixader), Antoni Gimbernat (Senyor de l'Emarcal), Salvador Cervera (Remenat), Miquel Pedrola (Peret, el vigilant)	21-07-1938
<i>Maria la Roja</i>	Rosa Maria Arquimbau	Josep Castells	Maria Vila, Laura Bové, Pepeta Fomés, El vira Jofre, Emília Baró, Àngels Guart, Dolors Pla, Maria Daví, Pius Daví, Antoni Gimbernat, Avel·lí Galceran, Joaquim Torrents, Manuel Giménez-Sales, Miquel Pedrola, Antoni Martí, entre d'altres	04-11-1938
<i>Cèsar i Angèlica</i>	Josep Navarro i Costabella	Josep Castells	Pius Daví (Cèsar), Maria Vila (Angèlica), Emília Baró, Elvira Jofre, Alexandre Nolla, Antoni Gimbernat, Eduard Cabré	24-12-1938
<i>Fum sobre el teulat</i>	Ramon Vinyes	Ramon Sabater	Maria Vila (Maria Salomé), Laura Bové (Otilia), Pepeta Fomés (Bibiana), Enric Borràs (En Baldin), Lluís Tomer (Senyor Feliu), Antoni Gimbernat (Senyor Romeu), Joan Estivill (Bemat), Avel·lí Galceran (Un dispeser nou), entre d'altres. En el mecanoscrit que s'ha conservat a l'Institut del Teatre (3 actes, 182 pàgines), no hi consta l'actor que interpretà el personatge de Jaume (Ramon Vinyes, <i>Fum sobre el teulat</i> , mecanoscrit, p. 3)	20-01-1939

I.2. Teatre Romea

Companya socialitzada de comèdia catalana dirigida per Pius Daví

Obra	Autor	Escenògraf	Intèrprets	Data
<i>Barraques de Montjuïc</i>	Josep Gimeno-Navarro		Maria Vila (Aurèlia), Paquita Ferràndiz (Fina), Isabel Pujol (Blanca), Joana Salazar (Alícia), Pius Daví (Claudi), Pere Ventaiols (Andreu), Manuel Giménez-Sales (Cacauet), Llorenç Duran (Ricard), Ramon Banyeres (Pigat), Antoni Gimbernat (Figueres), Francesc Ferràndiz (Mingo)	12-09-1936
<i>La brigada blava</i>	Enric Casanova		Maria Vila (Lady Chamberlain), Concepció Arquimbau (Silvia Felton), Paquita Ferràndiz (Evelyn Wilson), Isabel Pujol (Clara Wilson), Emília Baró (Lady Wilson), Joana Salazar (Peggy Joana), Dolors Bofill (Jo), Pius Daví (Blick), Manuel Giménez-Sales (Black), Ramon Banyeres (Mister Bayer), Pere Ventaiols (Sir Alexandre Visc), Cebrià Arboix (Sir Charles Stapleton), Antoni Gimbernat (Redson), Francesc Ferràndiz (Bill Felton), Llorenç Duran (Manuel Alfred Frias, Doctor Walter), Joaquim Alonso (Dickson), Guillem Aròstegui (William)	26-09-1936
<i>L'Escabellada</i>	Ramon Serra i Toneu		Ramon Banyeres (Quico), Pere Ventaiols (Lluís), Llorenç Duran (Badó), Paquita Ferràndiz (Cisqueta), Antoni Gimbernat (Ton), Maria Vila (Rosa), Pius Daví (Florenci), Maria Morera (Tiana), Joaquim Alonso (Toni), Guillem Aròstegui (Quelet), Manuel Giménez-Sales (El Ros), vilatans, homes, dones	24-10-1936
<i>La presó de les dones</i>	Salvador Bonavia		Joaquim Alonso (Un borratxo, Un agent de policia, Repòrter), Guillem Aròstegui (Un xicot jove, Un mosso d'estació, El secretari, Un empleat de la presó), Maria Vila (Rosa Vemet), Joana Salazar (Filomena), Llorenç Duran (Frederic Lessage), Àngels Guart (Joana Gallard), Francesc Ferràndiz (Un inspector de ferrocarrils, L'agutzil, Un soldat gallec), Ramon Banyeres (El jutge de guàrdia, Doctor Requesens), Manuel Giménez-Sales (En Mandanga), Pius Daví (Daniel Campeny), Joaquim Alonso (Un agent de policia), Maria Morera (Teresa Ramis), Maria Lozano (Senyoreta Rodríguez), Emília Baró (Felipa Matamoros), Dolors Bofill (La Gravada, Rosalia, Paulina), Maria Ferrer (La intel·lectual), Antoni Gimbernat (En Rovirosa), Francesca Ferràndiz (Palmira), Cebrià Arboix (Enric, Un vigilant de la presó, Marcel), Neus Ferràndiz (Ramonet), Isabel Pujol (Lady Winbleton), Concepció Arquimbau (Matilde Gaspar), Pere Ventaiols (Ramon Campeny)	05-11-1936
<i>Les dones sàvies</i>	Rosa Maria Arquimbau	Amichatis (Josep Amich i Bert)-Joaquim Montero i F. Talens.	Maria Vila (Doctora Fanny), Pius Daví (Director Juli Rives), Pere Ventaiols (Doctor Carles Boris), Concepció Arquimbau (Elisabeth), Francesca Ferràndiz (Joana, infermera), Llorenç Duran (Doctor Rede), Joaquim Alonso (Doctor Duran), Maria Morera (Maria, cap d'infermeres), Emília Baró (Margarita Gautier), Joana Salazar (La Talonets), Antoni Gimbernat (El boig inventor), Francesc Ferràndiz (El baby Lindberg), Ramon Banyeres (El boig furient), Isabel Pujol (Infermera 1), Dolors Bofill (Infermera 2), Guillem Aròstegui (Mosso infermer)	18-12-1936

Obra	Autor	Escenògraf	Intèrprets	Data
<i>Marits pecadors</i>	Lluís Elias		Pere Ventaiols (Eduard Puigcardó), Pius Daví (Bonifaci Canadell), Llorenç Duran (Puigvert), Antoni Gimbernat (Camprubi), Manuel Giménez-Sales (Minguella), Ramon Banyeres (Josep), Francesc Ferràndiz (Gallofré), Joaquim Alonso (Doctor Pujol), Cebrià Arboix (Practicant), Guillem Aròstegui (Infermer), Maria Vila (Rosa Puigcardó), Maria Morera (Senyora Puigcardó), Joana Salazar (Angelina), Isabel Pujol (Entelia), Concepció Arquimbau (Mercè), Francesca Ferràndiz (Infermera)	31-12-1936

1.3. Teatre Espanyol del Paral·lel

Companyia de comèdia i sàinet dirigida per Josep Clapera i Alexandre Nolla

Obra	Autor	Escenògraf	Intèrprets	Data
<i>Victòria i Pau, o riure és viure</i>	Lambert Escaler	Modest Sabater	Pepeta Fornés (Victòria), Elvira Fremont (Mònica), Visita López (La Crits), Dolors Pla (Antònia), Maria Lluïsa Mir (Gallinaire), Antònia Mas (Xarica), Victòria Benedicta (Maria), Dolors Bofill (Carrossa), Joana Díaz (Garida), Dolors Camicero (Gravada), Encarnació Coscolla (Tilda), Josep Clapera (Galan), Alexandre Nolla (Boleia), Pere M. Alcàntara (Lluc), Just Gómez (Feliu), Josep R. Giner (Pericu), Manuel Giménez-Sales (Climent), Joan Estivill (Vinare), Joan Xuclà (Panalló), Ramon Banyeres (Guillando i Senyor Macari), Santiago A. Llano (Pica-Pica), Salvador Cervera (Pebrotets), Antoni Muntal (Bacallau), Antoni Martí (Senyor Timoteu), Rogeli Comes (Ponseti), Modest Robrenyo (Cansalader), Antoni Muntal (Peixater), Enric Vilà (Bronquina)	02-12-1937
<i>La tisora d'or o talla per allà on puguis</i>	Lluís Guinjoan i Antoni Perea		Pepeta Fornés (Dora), Antònia Mas (Roseta), Dolors Camicero (Filomena), Encarnació Coscolla (Maria), Dolors Duran (Lola), Victòria Benedicto (Lluïsa), Joana Díaz (Mercè), Alexandre Nolla (Joan Romaguera), Josep Clapera (Caterina), Manuel Giménez-Sales (Mus), Josep Estivill (Miquelet), Joan Xuclà (Enric Gomà), Ramon Banyeres (Un senyor), Josep R. Giner (Joanet), Santiago A. Llano (Manuel)	24-12-1937 El 25-12-1937 s'acompanyà de L'amic Cirera, de Lambert
<i>Els desheretats</i>	Josep Gimeno-Navarro	Lluís Màrquez	Pepeta Fornés (Feli), Elvira Fremont (Carme), Dolors Pla (Rosa), Maria Lluïsa Mir (La Sarrells), Visita López (Violette), Roser Coscolla (Cèlia), Joana Díaz (Marina), Josep Clapera (Titella), Alexandre Nolla (Peó dels camins), Just Gómez (Aleix), Joan Xuclà (Florenci), Manuel Giménez-Sales (Guitarra), Pere M. Alcàntara (Garrell), Santiago A. Llano (Joan), Josep Estivill (Eugeni), J. Villar (Juli), Josep R. Giner (Desmais), Antoni Martí (Doctor Reixac), Ramon Banyeres (El Director), Salvador Cervera (Peó de camins segon)	25-01-1938

Breu apunt sobre les reposicions

Del conjunt d'onze teatres barcelonins que entraren en funcionament amb la socialització teatral cenetista, se'n dedicà quatre a la programació en llengua catalana: Teatre Català de la Comèdia («drama»), Teatre Romea («comèdia»), Teatre Espanyol («vodevil») i Teatre Nou («líric»), amb companyies «socialitzades» dirigides pels «primers actors» Enric Borràs, Pius Daví, Josep Santpere i Josep Llimona, respectivament.¹¹ La disposició de dos locals cèntrics, el Teatre Català de la Comèdia i el Romea, per al «drama» i la «comèdia» en català creaven, de bon començament, unes expectatives favorables per a l'eventual renovació de la dramaturgia catalana. Tanmateix, les línies de programació dels dos teatres evidenciaren, ben aviat, que l'opció triada era atrinxerar-se en la continuïtat: Enric Borràs, com a director del Teatre Català de la Comèdia, es limità pràcticament a explotar el vell repertori de sempre, mentre que la parella Maria Vila i Pius Daví reprengué, al Romea, les obres programades en la temporada en curs.

En efecte, en un primer període, que abraçaria fins a l'inici de la temporada oficial 1937-1938, la programació del Teatre Català de la Comèdia estigué fortament condicionada per la direcció que hi imprimí Enric Borràs, el qual no tingué cap mena de rubor a visitar el seu vell repertori de sempre. Aquest repertori fou integrat, fins el 24 de desembre de 1937 —data d'inauguració de la primera temporada oficial—, per obres de Frederic Soler (*El ferrer del tall*, *Les joies de la Roser*, *La creu de la masia*, *El contramestre*, *El pubill*, *La dida*), Albert Llanas (*Don Gonçalo o l'orgull del gec*), Àngel Guimerà (*Terra baixa*, *Mar i cel*, *Maria Rosa*, *Mestre Oleguer*), Ignasi Iglésias (*La llar apagada*, *Els vells*, *El cor del poble*), Santiago Rusiñol (*La bona gent*, *El místic*), Salvador Bonavia (*Marieta cistellera*) i Josep Maria de Sagarra (*Fidelitat*, *L'hostal de la Glòria*). Quan Borràs descansava de la intensa tasca que duia a terme, els primers actors de la companyia, Assumpció Casals i Josep Clapera, reprenien algunes de les peces, estrenades en els anys anteriors, que formaven part del seu propi repertori, com ara *El fill del senyor Gold*, de Lluís Elias, i *La nostra Natatxa*, d'Alejandro Casona, en la versió catalana d'Agustí Collado. Un altre filó que alimentà la programació del Teatre Català de la Comèdia a partir del gener del 1937, també sota la inescapable direcció d'Enric Borràs, fou les adaptacions al català d'obres teatrals espanyoles amb què el sexagenari actor havia triomfat en els escenaris peninsulars: *Esclavitud*, de Parmeno (José López Pinillos), en la versió catalana d'Amichatis (07-01-1937); *Morts que caminen*, de l'argentí Florencio Sánchez, en l'adaptació de Francesc Tressols i Joan Cumellas (23-04-1937); *El vell Albrit*, adaptació d'*El abuelo*, de Benito Pérez Galdós, per Agustí Collado (11-06-1937); *Un lladre...?*, d'Agustí Collado i Llorenç Rodelles, a partir de l'obra de Ladislau Fodor (24-07-1937); *Tararí*, de Valentí Andrés Álvarez i Robert Samsó, traducció catalana d'aquest darrer (07-08-1937), i *El cardenal*, de Lewis N. Parker, en la versió catalana de Salvador Vilaregut (23-09-1937).

D'altra banda, sota la direcció del tàndem Vila-Daví, les obres represes en la programació del Teatre Romea durant el període del 15 d'agost de 1936 al 10 de febrer de 1937, foren les següents: *Marieta cistellera*, de Salvador Bonavia (15-08-1936); *La maca dels encants o la culpa no és de les dones*, d'Alfons Roure (22-08-1936); *La dida*, de Frederic Soler (25-08-1936); *Barris baixos*, de Lluís Elias (26-08-1936); *La cançó de la filla del marxant*, de Josep Maria de Sagarra (29-08-1936); *La dona verge*, de Manuel Fontdevila (02-09-1936), i *La desgràcia de la sort*, de Miquel Poal-Aregall (26-01-1937).¹²

Tot el presumpte potencial del teatre català quedà reduït encara més quan Maria Vila i Pius Daví s'acomiadaren del coliseu del carrer de l'Hospital, el 10 de febrer de 1937, i passaren a integrar l'elenc «oficial» que dirigia Enric Borràs al Teatre Català de la Comèdia. El coliseu de la Rambla, sota el patronatge de la Generalitat de Catalunya i l'Ajuntament de Barcelona, no modificà pas gaire la trajectòria iniciada a partir de la reobertura socialitzada el 15 d'agost de 1936. La tria de les obres estava molt condicionada per la importància que adquiria, en el repartiment, la interpretació estel·lar de Borràs i, més secundàriament, de la parella Vila i Daví. L'inici de la temporada 1937-1938 amb *Rei i monjo*, de Guimerà, n'era tot un símptoma. La pervivència de les repeses feia palesa també la capacitat decisòria de què disposaven els primers actors en la selecció del repertori i la necessitat de reforçar o substituir les estrenes amb poc èxit de públic. Així, encara que amb no tanta profusió, durant aquest segon període, la companyia subvencionada del Teatre Català de la Comèdia reposà les peces següents: *La dida* i *El ferrer del tall*, de Frederic Soler; *Don Gonzalo o l'orgull del gec*, d'Albert Llanas; *Mar i cel*, d'Àngel Guimerà; *La mare eterna*, *La senyora Marieta*, *Els vells* i *Les garses*, d'Ignasi Iglésias; *La mare* i *La bona gent*, de Santiago Rusiñol; *Senyora àvia vol marit*, de Josep Pous i Pagès, i *Seny i amor, amo i senyor*, d'Avel·lí Artís.

El degoteig d'estrenes tampoc no augmentà amb la incorporació efímera al teatre còmic català del Teatre Espanyol del Paral·lel —fins aleshores sota el domini de Josep Santpere— a partir del 6 de novembre de 1937, data en què la companyia dirigida per Josep Clapera i Alexandre Nolla inicià una programació de comèdia i sàinet basada en les reposicions següents: *La gloriosa (Barcelona isabelina i revolucionària)* i *Les verges caigudes*, de Miquel Poal-Aregall (13-11-1937 i 11-12-1937, respectivament), i *Un milionari del Putxet*, de Gastó A. Màntua (08-02-1938). Després d'un petit parèntesi, en què hi actuà el rapsode Manolo Gómez (el 25-02-1938), la mateixa companyia hi reaparegué amb lleugeres modificacions en el repartiment (com ara la incorporació de l'actor còmic Carles Garriga) i amb una programació que consistia en les reposicions següents: *Montmartre*, de Pierre Frondaie, en la traducció de Salvador Vilaregut (26-02-1938); *Toreros d'hivern*, d'Antoni Ferrer i Codina (08-03-1938); *El ferrer del tall*, de Frederic Soler (25-03-1938); *El cor del poble*, d'Ignasi Iglésias (29-03-1938), i *Els tarats*, d'Eugène Brieux, en la traducció de l'agrupació Avenir de Felip Cortiella (01/03-04-1938; el darrer dia s'acompanyà el programa del «diàleg en prosa» *Jugar a casats*, d'August Barbosa). A partir del 5 d'abril el Teatre Espanyol del Paral·lel deixà de programar teatre en català i hostatjà la companyia de Juan Bonafé que hi féu comèdia en castellà.

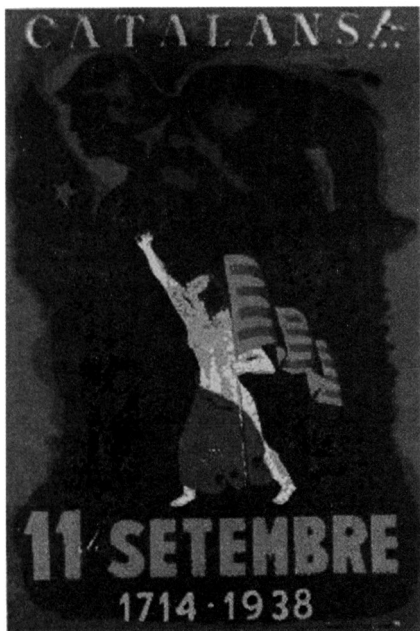
2. Dramatúrgia espanyola

2.1. Teatre Apolo

a) Companyia de melodrames i drames socials dirigida per Salvador Sierra

Estrenes

Obra	Autor	Data	Observacions
<i>Águilas negras o los misterios de los conventos</i>	Arturo Cortada Rodríguez	28-08-1936	Estrenada, més tard, al Teatre Libertad de València, el 24-10-1936 per la companyia de drames socials de Justa Revert i Enric Martí.
<i>La Estrella Roja</i>	A. García Vidal i Arturo Perucho	10-09-1936	
<i>¡Sifilis! (Beso mortal)</i>	Loic Le Gouiadec, traducció de Federico Bassó y Nardini	26-09-1936	Estrenada al Teatro Cervantes de Madrid, per la companyia de Ramón Caralt, el 04-11-1932.
<i>¡Máquinas!</i>	Álvaro de Orriols	31-10-1936	Estrenada al Teatre Atocha de Madrid, per Teatro Cinema Europa, el 21-05-1936. Posteriorment, estrenada al Teatre Eslava de València, el 10-12-1936, per la companyia d'Amparito Martí i Paco Pierrà.
<i>Lenin</i>	José Bolea	05-12-1936	Estrenada el 29-10-1932 al Teatre Alkázár, de València, per la companyia titular. Més tard, s'estrenà també al Teatro Chueca de Madrid, l'11-04-1936, per la companyia dirigida per Valentín de Pedro.
<i>Rasputín (Aurora Roja)</i>	Eugenio Sánchez	09-01-1937	
<i>Templo y rebeldía</i>	Ernesto Ordaz Juan	30-01-1937	Estrenada el 16-10-1936 al Teatre Eslava de València, per la companyia d'Enrique Rambal.
<i>Los mercaderes de gloria</i>	Marcel Pagnol i Paul Nivoix, traducció per Llorenç Rodellas i J. Molina	13-02-1937	
<i>Cuervos</i>	Antonio Ennes, adaptació de Margarita Nelken	27-02-1937	
<i>Los hijos del señor cura</i>	Luis de Arcos y Segovia	13-03-1937	
<i>España en pie</i>	Álvaro de Orriols	10-04-1937 / 30-07-1937	Aconseguí les cent representacions el 03-06-1937 i les dues-centes, el 23-07-1937. Estrenada al Teatro Pavón de Madrid, més tard, el 09-11-1937, per la companyia d'obres socials (assolí vuitanta representacions).
<i>Los siete ahorcados</i>	Leonid Andreiev, adaptació escènica de l'obra homònima, per Ricardo Martínez Arboleda	31-07-1937	Estrenada amb la «sàtira realista» <i>¿Qué es la Justicia?</i>
<i>No quiso ser madre</i>	Pedro Teixidó Elias	07-08-1937	La companyia s'acomiadà amb aquesta obra el 05-11-1937.
<i>Los miserables (Les misérables)</i> González Llana	Basada en la novella de Victor Hugo, adaptació de Félix	25-09-1937	Estrenada al Teatre Principal de València, el 27-06-1937, per la companyia titular.
<i>¡Salud, camarada!</i>		09-10-1937	

Cartell anònim titulat «11 de setembre 1714-1938». Any: 1938. Mides: 100 x 69 cm. Lloc d'impressió: Barcelona.

Cartell de Carles Fontseré titulat «Libertat». Any: 1936. Lloc d'impressió: Barcelona.

Cartell titulat «Les milícies us necessiten».

Reposicions

Obra	Autor	Data	Observacions
<i>Juan José</i>	Joaquín Dicenta	16-08-1936	
<i>Los arlequines de seda y oro</i>	Amichatis [Josep Amich i Bert]	18-08-1936	
<i>El sol de la humanidad</i>	José Fola Iguíbide	22-08-1936	
<i>El pan de piedra</i>	José Fola Iguíbide	19-09-1936	
<i>El Cristo moderno</i>	José Fola Iguíbide	10-10-1936	
<i>Los dos pilletes</i>	Pierre Decourcelle, adaptació de Juan B. Enseñat	17-10-1936	
<i>La portera de la fábrica</i>	Alfredo Moreno Gil	24-10-1936	
<i>Emilio Zola o el poder del genio (Proceso Dreyfus)</i>	José Fola Iguíbide	28-11-1936	
<i>El proceso Ferrer</i>	Eduard Borràs	12-12-1936	
<i>Las dos huérfanas o El registro de la Policía</i>	Ennery i Common, adap. «laica» per Jorge Alanco	19-12-1936	
<i>Giordano Bruno</i>	José Fola Iguíbide	26-12-1936	
<i>La pasionaria</i>	Leopoldo Cano Masas	03-01-1937	
<i>El conde de Montecristo</i>	Alexandre Dumas, versió de José Nieto i José Guardia	16-01-1937	
<i>La taberna</i>	Émile Zola	23-01-1937	
<i>Gente de fábrica</i>	Jaime Firmat Noguera	06-03-1937	
<i>El jorobado (Enrique de Lagardère)</i>	Paul Féval, traducció de Luis Suñer	27-03-1937	
<i>El sexo débil</i>	Antonio Ramos Martín	03-04-1937	Presentada amb <i>La garra</i> .
<i>La garra</i>	Manuel Linares Rivas	03-04-1937	
<i>Tachada por la censura</i>		02-10-1937	
<i>Don Juan Tenorio</i>	José Zorrilla	24-10-1937	Presentada amb <i>El Nuevo Tenorio</i> .
<i>El Nuevo Tenorio</i>	Joaquim M. Bartrina i Rossend Arús i Arderiu	24-10-1937	

b) Companyia de drames socials de Benito Cibríán

Estrenes

Obra	Autor	Data	Observacions
<i>¡Abajo las armas!</i>	Eduard Borràs	06-11-1937 Cibríán.	Presentació de la companyia de Benito.
<i>El paraíso fascista</i>	Benito Cibríán	11-12-1937	Estrenada, més tard, al Teatre Principal de València, el 23-04-1938, per la companyia de comèdies antifeixistes que dirigia el mateix Benito Cibríán (debutà amb aquesta obra).
<i>Apóstoles</i>	Alberto Ballesteros y Ballesteros	30-12-1937	Estrenada al Teatro Cervantes de Madrid, el 10-03-1932, per la companyia de Margarita Robles. Reposada al Teatro Joaquín Dicenta de Madrid, el 27-01-1937, per la companyia de la UGT.
<i>La embrujadora</i>	Enrique Nieto de Molina	14-01-1938	
<i>Trincheras 13</i>	Valentín R. González	11-02-1938	La companyia, que en les darreres estrenes havia passat a ser dirigida per Joaquim Torrents, va romandre al Teatre Apolo fins el 04-03-1938, darrer dia en què es representà <i>Trincheras 13</i> .

Reposicions

Obra	Autor	Data	Observacions
<i>El caudal de los hijos</i>	José López Pinillos [Parmeno]	03-12-1937	

c) Companyia de drames socials dirigida per Salvador Sierra

Estrenes

Obra	Autor	Data	Observacions
<i>La honra de las mujeres</i>	Desconegut	12-03-1938	

Reposicions

Obra	Autor	Data	Observacions
<i>España en pie</i>	Álvaro de Orriols	05-03-1938	
<i>El Cristo moderno</i>	José Fola Igúrbide	13-04-1938	
<i>El alcalde de Stilmunde (1914-1918, invasión alemana en Bélgica)</i>	Maurice Maeterlinck, traducció de J. B.	16-04-1938	
<i>El pan de piedra</i>	José Fola Igúrbide	23-04-1938	Comiat de la companyia amb aquesta obra el 28-04-1938.

d) Companyia de comèdia castellana dirigida per Enric Guitart

Estrena

Obra	Autor	Data	Observacions
<i>Jugando a querer</i>	Enrique Nieto de Molina	29-04-1938 / 08-05-1938	Presentació de la companyia de comèdia castellana d'Enric Guitart.

2.2. Teatre Barcelona

a) Companyia de comèdia castellana dirigida per Manuel París

Estrenes

Obra	Autor	Data	Observacions
<i>Tabaco y cerillas</i>	Antonio Paso i Enrique Fernández Gutiérrez-Roig	26-08-1936	Estrenada al Teatro Benavente de Madrid, el 29-11-1935, per la companyia de Milagros Leal i Salvàdor Soler.
<i>La bola de plata</i>	Antonio Quintero i Pascual Guillén	04-09-1936	Estrenada al Teatro Comedia de Madrid, el 02-05-1936.
<i>S.S. (Servicio Secreto)</i>	Antonio Estremera i Rafael García Valdés	25-09-1936	Estrenada al Teatro Chueca de Madrid el 27-09-1935, per la companyia d'Hortensia Gelabert.
<i>¡Qué solo me dejas!</i>	Antonio Paso Díaz i Emilio Sáez	10-10-1936	Estrenada al Teatro Comedia de Madrid, el 31-01-1936, per la companyia de María Mayor i Manuel Dicenta.
<i>Imaginos</i>	Ángel Lázaro	11-11-1936	L'escenografia fou obra de Salvador Sabatés.
<i>¡Ay, mamá Inés!, o la casa de la felicidad</i>	Pedro M. Alcántara	05-12-1936	
<i>El almirante Centollo</i>	José de Lucio	26-12-1936	

Reposicions

Obra	Autor	Data	Observacions
<i>Dueña y señora</i>	Leandro Navarro i Adolfo Torrado	16-08-1936	Estrenada al Teatro Cómico de Madrid, el 31-01-1936, per la companyia de Carmen Díaz.
<i>¡Qué hombre tan simpático!</i>	Carlos Arniches, Antonio Paso Cano i Antonio Estremera	21-08-1936	
<i>La prisionera</i>	Édouard Bourdet, versió castellana de José Juan Cadenas i Enrique Fernández Gutiérrez-Roig	02-09-1936	

b) Companyia de comèdia castellana dirigida per Juan Bonafé

Estrenes

Obra	Autor	Data	Observacions
<i>La hermosura de la fea</i>	Luis Fernández de Sevilla i Anselmo Carreño	24-02-1937	
<i>El poeta de los números</i>	Leandro Blanco i Alfonso Lapena	17-04-1937	
<i>¡Qué hija tienes, Benito!</i>	Antoni Vallescà	11-09-1937	
<i>Mi legítimo esposo</i>	Gastón A. Màntua	16-10-1937	
<i>Las costillas de Roberto, una morena y una rubia</i>	Felipe Pérez Capo	14-01-1938	La companyia Juan Bonafé s'acomiadà amb aquesta obra el 03-02-1938.

Reposicions

Obra	Autor	Data	Observacions
<i>Los caciques</i>	Carlos Amiches	15-01-1937	Presentació de Juan Bonafé.
<i>El orgullo de Albacete (Loute)</i>	Pierre Weber, adaptació Antonio Paso Cano i Joaquín Abati	29-01-1937	
<i>El gran tacaño</i>	Antonio Paso Cano i Joaquín Abati	19-03-1937	
<i>El patio</i>	Serafín i Joaquín Álvarez Quintero	02-04-1937	Presentada amb <i>¿Por qué se quitó Juan de la bebida?</i>
<i>¿Por qué se quitó Juan de la bebida?</i>	Jacinto Benavente	02-04-1937	Monòleg interpretat per Juan Bonafé.
<i>Abuela y nieta</i>	Jacinto Benavente	04-04-1937	Reposada amb <i>El patio</i> .
<i>La educación de los padres</i>	José Fernández del Villar	26-05-1937	Aconseguí més de cent representacions el 14-07-1937. El 09-12-1937 es reprengué amb la reaparició de Juan Bonafé.
<i>Angelina o el honor de un brigadier</i>	Enrique Jardiel Poncela	06-08-1937	Estrenada al Teatro Isabel de Madrid, el 02-03-1934, per la companyia de María Bru i José Isbert. Estrenada al Teatre Alkàzar de València, el 05-02-1937, per la companyia de Manolita Ruiz.
<i>La chocolaterita</i>	Paul Gavault	05-11-1937	
<i>Lluvia de hijos</i>	Basada en l'obra <i>Baby Mine</i> , de Margaret Mayo, adaptació espanyola de Federico Reparaz	25-11-1937	Estrenada al Teatro Chueca de Madrid, el 21-09-1932, per la companyia de Carmen Alcoriza.

c) Companyia de comèdia castellana dirigida per Carlos Martínez Baena

Estrenes

Obra	Autor	Data	Observacions
<i>Su esposo</i>	George Bernard Shaw, traducció de Julio Broutá	06-08-1938	Estrenada amb <i>La ley de los hijos</i> , de Jacinto Benavente, dins un programa que es publicitava amb l'aval de dos premis Nobel. <i>Su esposo</i> i <i>La ley de los hijos</i> aconseguiren arribar a cent representacions el 24-09-1938.
<i>Los puntales de la sociedad</i>	Henrik Ibsen, traducció de Josep Farran i Mayoral	15-10-1938	Enric Borràs hi féu una petita estada (19-11-1938 / 24-12-1938) en què interpretà peces del seu repertori (en català o en castellà): <i>El místic</i> , <i>Esclavitud</i> , <i>Terra baixa</i> , <i>Voluntad</i> .
<i>Sócrates y compañía</i>	Rodolfo Viñas	24-12-1938	

Reposicions

Obra	Autor	Data	Observacions
<i>Nido de brujas</i>	Rodolfo Viñas	04-02-1938 [estrenada al Teatre Romea, el 15-01-1938]	Presentació de la companyia que dirigia Carlos Martínez Baena i que anteriorment actuava al Teatre Romea. El 05-03-1938, <i>Nido de brujas</i> assolí cent representacions. A causa dels bombardeigs, el 18-03-1938 s'interrompé la programació del Teatre Barcelona. Un cop fetes les reparacions, es reobrí el 21-05-1938.
<i>La esclava de su galán</i>	Lope de Vega	21-05-1938	El 21-06-1938 es presentà, amb <i>La esclava de su galán</i> , el <i>Responso lírico a Federico García Lorca</i> , de Alcázar Fernández, que ja havia estat ofert al Teatro Español de Madrid, el 14-09-1937. A partir del 4 de juliol, també a conseqüència dels estralls produïts pels bombardeigs, el Teatre Barcelona tancà les portes i la companyia de Carlos Martínez Baena passà al Teatre Nou on continuà amb <i>La esclava de su galán</i> i <i>Responso lírico a Federico García Lorca</i> . El 15-07-1937 la companyia retornà al Barcelona.
<i>La ley de los hijos</i>	Jacinto Benavente	06-08-1938	Reposada amb <i>Su esposo</i> .

2.3. Teatre Romea

a) Companyia de comèdia castellana dirigida per Manuel Salvat

Estrenes

Obra	Autor	Data	Observacions
<i>Otra vez el diablo</i>	Alejandro Casona	09-10-1937	Estrenada al Teatro Español de Madrid, el 26-04-1935, per la companyia de Margarida Xirgu.

Reposicions

Obra	Autor	Data	Observacions
<i>Cancionera</i>	Serafín i Joaquín Álvarez Quintero	17-07-1937	Debut de la companyia amb <i>Cancionera</i> .
<i>Nuestra Natacha</i>	Alejandro Casona	23-07-1937	
<i>El genio alegre</i>	Serafín i Joaquín Álvarez Quintero	07-08-1937	
<i>De muy buena familia</i>	Jacinto Benavente	14-08-1937	Estrenada al Teatro Muñoz Seca de Madrid, l'11-03-1931, per la companyia de Margarida Xirgu.
<i>Dueña y señora</i>	Leandro Navarro i Adolfo Torrado	21-08-1937	Presentació de la primera actriu María Gámez. Assoleix les cinquanta representacions el 16-09-1937.
<i>Paca Faroles</i>	Luis Manzano Mancebo	23-09-1937	Estrenada al Teatro Lara de Madrid, el 09-04-1931, per la companyia titular.
<i>La casa de Troya</i>	Adaptació escènica d'Alejandro Pérez Lugín i Manuel Linares Rivas segons la novel·la homònima del primer	24-10-1937	
<i>¡Mi abuelita la pobre!</i>	Luis de Vargas	06-11-1937	Estrenada al Teatro Cómico de Madrid, el 23-12-1933, per la companyia de Loreto Prado i Enrique Chicote.
<i>Antón Caballero</i>	Benito Pérez Galdós, refeta pels germans Álvarez Quintero	13-11-1937	
<i>La jaula de la leona</i>	Manuel Linares Rivas	20-11-1937	
<i>Currito de la Cruz</i>	Adaptació escènica d'Alejandro Pérez Lugín i Manuel Linares Rivas segons la novel·la homònima del primer	04-12-1937	
<i>Los mosquitos</i> Álvarez Quintero	Serafín i Joaquín	17-12-1937	Reaparició de la primera actriu María Femanda Ladrón de Guevara.
<i>Lo que hablan</i> mujeres	Serafín i Joaquín Álvarez Quintero	30-12-1937	Reaparició de l'actriu María Gómez. La companyia deixà el teatre el 14-01-1938.

b) Companyia de comèdia castellana dirigida per Carlos Martínez Baena

Estrena

Obra	Autor	Data	Observacions
<i>Nido de brujas</i>	Rodolfo Viñas	15-01-1938	Estrenà i representà aquesta obra fins el 03-02-1938. A partir de l'endemà, actuà al Teatre Barcelona.

c) Companyia de comèdia castellana dirigida per Juan Bonafé

Estrenes

Obra	Autor	Data	Observacions
<i>La turca de Bienvenido</i>	Víctor Gabirondo i Antonio González Álvarez	24-02-1938	La formació de Bonafé es presentà al Romea, provinent del Barcelona, el 04-02-1938. El 04-04-1938, el Teatre Romea desaparegué de la cartellera. La companyia de Juan Bonafé debutà, l'endemà, al Teatre Espanyol amb <i>La turca de Bienvenido</i> . Va romandre en aquest teatre del Paral·lel fins el 28. El coliseu del carrer de l'Hospital romangué tancat, doncs, fins el nou debut de la formació, a excepció feta de l'actuació, en dos caps de setmana consecutius, el 16 i 17 i el 23 i 24-04-1938, d'una companyia de drama provisional integrada per Enric Guitart. En el primer cap de setmana, s'hi presentà: <i>La dama salvaje</i> , d'Enrique Suárez de Deza, i <i>El gran Galeoto</i> , de José Echegaray. En el segon, es reprengué, en unes funcions d'homenatge als germans Álvarez Quintero, la seva obra <i>Amores y amorios</i> .
<i>Mis dos maridos</i>	Pedro Mirabel	29-04-1938	Nou debut de la companyia.
<i>Andalucía la brava</i>	Eladio Egocheaga	30-07-1938	Estrenada al Teatro Fuencarral de Madrid, el 13-01-1933, per la companyia de Juan Bonafé.
<i>Guiñapos</i>	Felipe Melià	06-08-1938	
<i>El imperio de los gángsters</i>	Enric Casanova	29-09-1938	
<i>¡Engaña! Constante!</i>	Antonio Paso i Valentín de Pedro	15-11-1938	Estrenada al Teatro Isabel de Madrid, el 16-09-1932, per la companyia de Juan Bonafé. Estrenada al Teatre Alkàzar de València, el 02-01-1937, per la companyia titular de Manolita Ruiz.
<i>La reina de la colmena</i>	Enric Beltran i Alfred Sendin Galiana	24-12-1938	Estrenada al Teatre Serrano de València, el 22-08-1938, per la companyia titular.

Reposicions

Obra	Autor	Data	Observacions
<i>Las costillas de Roberto</i>	Felipe Pérez Capo	04-02-1938	Es representà acompanyada del monòleg <i>Por qué se quitó Juan de la bebida</i> , de Jacinto Benavente.
<i>La educación de los padres</i>	José Fernández del Villar	05-02-1938	
<i>¡Qué solo me dejas!</i>	Antonio Paso Díaz i Emilio Sáez	07-02-1938	
<i>La chocolaterita</i>	Paul Gavault	11-02-1938	
<i>El orgullo de Albacete (Loute)</i>	Pierre Weber, adaptació Antonio Paso Cano i Joaquín Abati	11-02-1938	Es reposà el mateix dia que <i>La chocolaterita</i> , però en sessió de nit.
<i>Lluvia de hijos</i>	Basada en l'obra <i>Baby Mine</i> , de Margaret Mayo, adaptació espanyola de Federico Reparaz	14-02-1938	
<i>El niño de las coles</i>	Jacinto Capella i José de Lucio	17-03-1938	Estrenada al Teatro Isabel de Madrid, el 21-01-1933, per la companyia de María Brú i José Isbert.
<i>Genio y figura</i>	Carlos Arniches, Enrique García Álvarez, Alfonso Paso i Joaquín Abati	20-05-1938	
<i>Los hijos artificiales</i>	Federico Reparaz i Joaquín Abati	08-06-1938	
<i>La propia estimación</i>	Jacinto Benavente	30-06-1938	Homenatge a Jacinto Benavente.
<i>La puebla de las mujeres</i>	Serafín i Joaquín Álvarez Quintero	16-07-1938	
<i>El gran tacaño</i>	Antonio Paso Cano i Joaquín Abati	21-08-1938	
<i>Papa Gutiérrez</i>	Francisco Serrano Anguita	03-09-1938	
<i>Don Juan Tenorio</i>	José Zorrilla	27-10-1938	
<i>Mi tía Javiera</i>	Joaquín Dicenta (fill), i Antonio Paso Díaz	25-11-1938	
<i>La melodía del Jazz Band</i>	Jacinto Benavente	10-12-1938	Estrenada al Teatro Fontalba de Madrid, el 30-10-1931, per la companyia de Carmen Díaz.
<i>Malvaloca</i>	Serafín i Joaquín Álvarez Quintero	10-01-1939	

2.4. Teatre Principal Palace

Companyia còmica castellana dirigida per Rafael López Somoza

Estrenes

Obra	Autor	Data	Observacions
<i>Tu mujer es cosa mía</i>	Ignacio F. Iquino i Francisco Prada	21-01-1938	El 09-03-1938 assoleix les cent representacions.
<i>¡Tatachín!</i>	Francisco Loygorri	21-05-1938	El 05-08-1938 aconsegueix les cent representacions. L'01-09-1938, reaparició del popular primer actor Rafael López Somoza.
<i>El hombre que come</i>	Desconegut	03-09-1938	

Reposicions

Obra	Autor	Data	Observacions
<i>El Infierno</i>	Antonio Paso Cano i Joaquín Abati	05-11-1937	Debut de la companyia còmica castellana dirigida per Rafael López Somoza, el 05-11-1937.
<i>Mi cocinera</i> (<i>Le cordon bleu</i>)	Tristan Bernard, adaptació de Federico Reparaz i Antonio Fernández Lepina	18-11-1937	
<i>La prudencia</i>	José Fernández del Villar	02-12-1937	
<i>La casa de salud</i>	Joaquín Dicenta (fill) i Antonio Paso Díaz	11-12-1937	
<i>¡Mujercita mía!</i>	Antonio Paso Cano, Antonio López Monís i J. Pérez López	17-12-1937	
<i>El hombre que todo lo enreda</i>	Julián Moyrón García	24-12-1937	
<i>La república de la broma</i>	Manuel Moncayo i Valentín Benedicto	06-04-1938	
<i>¿Qué da usted por el conde?</i>	Antonio Paso Cano i Emilio Sáez	15-04-1938	
<i>Soltero y solo en la vida</i>	Antonio Paso Cano i Ricardo González del Toro	28-05-1938	
<i>Las grandes fortunas</i>	Carlos Amiches i Joaquín Abati	30-06-1938	
<i>Manía persecutoria</i>	José Manuel Acevedo	21-07-1938	
<i>Los marqueses de Matute</i>	Luis Fernández de Sevilla i Anselmo C. Carreño	20-08-1938	
<i>Su desconsolada esposa</i>	Adaptació a l'escena espanyola d' <i>Un réveillon au père-lachaise</i> , de Pierre Weber i Henri de Gorsse, per Antonio Paso i Salvador Martínez Cuenca	13-09-1938	

Obra	Autor	Data	Observacions
<i>Las de Caín</i>	Serafin i Joaquín Álvarez Quintero	18-11-1938	El 17-12-1938, el Principal Palace desaparegué de la cartellera, a causa dels bombardeigs. La mateixa companyia debutà el 17-12-1938 al Coliseu Pompeia de Gràcia.

2.5. Teatre Espanyol

a) Companyia de comèdia castellana dirigida per Juan Bonafé

Reposicions

Obra	Autor	Data	Observacions
<i>La turca de Bienvenido</i>	Víctor Gabirondo i Antonio González Álvarez	05-04-1938	Debut de la companyia de Juan Bonafé, provinent del Romea.
<i>El niño de las coles</i>	Jacinto Capella i José de Lucio	12-04-1938	
<i>La república de la broma</i>	Manuel Moncayo i Valentín Benedicto	17-04-1938	
<i>El orgullo de Albacete (Loute)</i>	Pierre Weber, adaptació Antonio Paso Cano i Joaquín Abati	19-04-1938	
<i>Lluvia de hijos</i>	Basada en l'obra <i>Baby Mine</i> de Margaret Mayo, adaptació espanyola de Federico Reparaz	26-04-1938	Comiat de la companyia amb <i>Lluvia de hijos</i> , el 28-04-1938.

b) Companyia d'obres socials dirigida per Salvador Sierra

Estrenes

Obra	Autor	Data	Observacions
<i>Retaguardia</i>	Álvaro de Oriols	30-04-1938 / 27-05-1938	Debut de la companyia de Salvador Sierra, provinent de l'Apolo. Estrenada, més tard, el 14-06-1938, al Teatro Pavón de Madrid, per la companyia d'obres socials.
<i>¡No te vendas, mujer!</i>	Amichatis i Ceferino R. AVECILLA	28-05-1938	
<i>¡Qué más da!</i>	Enric Beltran i Alfred Sendin Galiana	12-08-1938	Estrenada al Teatre Eslava de València, el 19-02-1938, per la companyia de Pedro Crespo i Milagros Leal. I, posteriorment, al Teatro Lope de Vega de Madrid, el 27-04-1938, per la companyia de Társila Criado.
<i>¡Madrecita mía!</i>	Anita Torno	24-09-1938	
<i>Más cerca de Cristo</i>	Vicente Dauder	27-11-1938	

Reposicions

Obra	Autor	Data	Observacions
<i>La honra de las mujeres</i>	Desconegut	18-06-1938	
<i>Fuenteovejuna</i>	Lope de Vega	28-06-1938	
<i>El misterio de la mujer sin nombre</i>	Desconegut	21-07-1938	
<i>Peritas en dulce</i>	Felipe Pérez Capo	09-10-1938	
<i>Marianela</i>	Benito Pérez Galdós	16-10-1938	
<i>El alcalde de Zalamea</i>	Pedro Calderón de la Barca	28-10-1938	
<i>La malquerida</i>	Jacinto Benavente	12-11-1938	
<i>No quiso ser madre</i>	Pedro Teixidó Elias	03-12-1938	
<i>Beso mortal (Sifilis)</i>	Loe Le Guriadec, adaptació de Federico Bassó y Nardini	10-12-1938	
<i>La tierra</i>	José López Pinillos (Pameno)	24-12-1938	
<i>Doña Perfecta</i>	Benito Pérez Galdós	04-01-1939	Amb aquesta obra, deixà de programar el Teatre Espanyol del Paral·lel, el 15-01-1939.

2.6. Teatre Parthenon

Companyia de comèdia castellana dirigida per Enric Guitart

Reposicions

Obra	Autor	Data	Observacions
<i>El gran Galeoto</i>	José Echegaray	17-09-1938	El Teatre Parthenon començà a programar en caps de setmana. Per solemnitzar la inauguració de la temporada, hi actuà Enric Borràs.
<i>El nido ajeno</i>	Jacinto Benavente	24-09-1938	Es completà la representació amb un recital poètic a cura d'Enric Guitart.
<i>Amores y amoríos</i>	Serafín i Joaquín Álvarez Quintero	01-10-1938	
<i>Felipe Derblay (Le maître des forges)</i>	Georges Ohnet	15-10-1938	
<i>Don Juan Tenorio</i>	José Zorrilla	27-10-1938	
<i>El ladrón (Le voleur)</i>	Henri Bernstein, traducció de Manuel Bueno i Ricardo J. Catarineu	12-11-1938	
<i>Nuestra Natacha</i>	Alejandro Casona	24-11-1938	A partir de <i>Nuestra Natacha</i> , la companyia d'Enric Guitart actuà diàriament al Teatre Parthenon.
<i>En un burro, tres baturros</i>	Alberto Novión	06-12-1938	
<i>La losa de los sueños</i>	Jacinto Benavente	16-12-1938	Es representà conjuntament amb <i>El sol de tus ojos</i> , de Gaston A. Màntua.
<i>El genio alegre</i>	Serafín i Joaquín Álvarez Quintero	05-01-1939	

2.7. Teatre Coliseu Pompeia (de Gràcia)

Companyia còmica castellana dirigida per Rafael López Somoza

Reposicions

Obra	Autor	Data	Observacions
<i>Las de Caín</i>	Serafín i Joaquín Álvarez Quintero	17-12-1938	Debut de la companyia de Rafael López Somoza, provinent del Teatre Principal Palace.
<i>Mi cocinera (Le cordon bleu)</i>	Tristan Bernard, adaptació de Federico Reparaz i Antonio Fernández Lepina	18-12-1938	
<i>Uno de ladrones</i>	Leandro Blanco i Alonso Lapena	31-12-1938	
<i>Cásate... y verás</i>	J. Andrés de Prada	18-01-1939	

2.8. Teatre Olímpia

Companyia de «teatre de masses» dirigida per Ramon Caralt

Estrena

Obra	Autor	Data	Observacions
<i>Riego (Estampas revolucionarias)</i>	Enrique del Valle	24-12-1936 / 22-01-1937	Lola Cabello i Guerrita, «divos» del cant flamenc, participaven en una de les estampes de l'obra. El muntatge tingué la col·laboració musical del mestre Gibrleón, i l'escenogràfica de Joan Morales, Francesc Buyé, Ramon López i Josep Castells.

NOTES

1. Verbigràcia: amb motiu del primer bombardeig, el diumenge 14 de febrer de 1937, se suspengueren les funcions de teatre anunciades per a la tarda (*Anuari de la Institució del Teatre. Curs 1936-1937*. Barcelona: Institució del Teatre de la Generalitat de Catalunya, 1938, p. 196).
2. «Los espectáculos públicos», *La Vanguardia*, 08-05-1937, p. 3.
3. En rigor, malgrat que acordaren també de no inserir la cartellera, *La Noche* i *El Día Gráfico* varen fer-ho finalment, potser per evitar problemes amb el sindicat confederal.
4. El Consejo de Empresa d'*El Mundo Deportivo*, «Cartelera. Por qué no la publicamos. Con mucha claridad y sin ninguna actitud», *El Mundo Deportivo*, 18-06-1937, p. [2].

5. El Consell d'Empresa del diari esportiu criticà la manca de responsabilitat, previsió i reciprocitat de les parts implicades i, tot escombrant cap a casa i defensant la seva continuïtat, exposà la situació difícil que vivia com a empresa collectivitzada: «Si se cree que *El Mundo Deportivo* ha de morir y se nos demuestra que nuestra desaparición es necesaria en bien de algo más útil a la guerra y a la causa del antifascismo y de una nueva y mejor economía social, lo aceptamos sin protesta porque suponemos que cuando se nos demuestre todo esto, también les habrá sido demostrado lo mismo a muchas otras empresas de actividades diversas, más superfluas que las nuestras, entre las cuales, por ejemplo, algunos de los espectáculos que se anuncian en las carteleras, muy poco en consonancia con esta moral de guerra y de revolución, tan llevada de acá para allá, en todas las elucubraciones periodísticas de todos los sectores, desde hace once meses». *Op. cit.*
6. «Espectáculos», *La Vanguardia*, 16-08-1936, p. 5. A partir del 18-09-1936, la nota abreujava el contingut: «Todos los teatros están controlados por la CNT. Quedan suprimidas la contaduría, la reventa y la claue. Todos los teatros funcionan en régimen socializado y por tal motivo no se dan entradas de favor» («Espectáculos», *La Vanguardia*, 18-09-1936, p. 7).
7. «Espectáculos», *La Vanguardia*, 12-03-1938, p. 9.
8. «Espectáculos», *La Vanguardia*, 10-05-1938, p. 10.
9. Vegeu: «La dramaturgia espanyola en els escenaris catalans durant la guerra i la revolució (1936-1939)». ASSAIG DE TEATRE [Barcelona], n. 42 (juny del 2004), p. 129-170, i n. 43 (setembre de 2004), p. 139-174.
10. Sobre la dramaturgia estrangera, vegeu el nostre article «La dramaturgia estrangera als escenaris catalans durant la guerra i la revolució (1936-1939)». *Els Marges*, n. 74 (tardor del 2004), p. 27-52.
11. L'atenció explícita a la dramaturgia catalana era, segons els nous responsables teatrals, un fet que calia constatar (molt més si tenim present la proporció real del període immediatament anterior) i, al seu dir, significaria la formació de companyies solvents que facilitarien la conquesta de noves posicions per al teatre català. Aquestes primeres previsions foren massa optimistes: el Teatre Romea hagué d'acomiar-se de la programació catalana el 10 de febrer de 1937 (amb el sàinet *La desgràcia de la sort*, de Miquel Poal-Aregall) i el Teatre Nou, el 2 d'abril del mateix any (amb l'opereta *La meva Rosa no és per a tu*, amb lletra d'Alfons Roure i música d'Enric Daniel). A més d'aquests dos teatres que passaren a programar en castellà, també ho feren indefectiblement les sales que s'incorporaren amb posterioritat, com ara el Teatre Olímpia, el Teatre Nacional de Catalunya (Liceu) o el Teatre Principal Palace.
12. Per acabar-ho d'adobar, la situació dels altres dos locals que programaven en català, el Teatre Espanyol i el Teatre Nou, del Paral·lel, era molt similar: el veterà actor Josep Santpere continuà, fins el 5 de novembre de 1937, amb la programació dels gèneres populars —sobretot, vodevils «buits de roba i plens de pebre» («Cop d'ull als escenaris catalans». *El Consuetat*, n. 51 [21-02-1937], p. 18)—, a l'Espanyol, i l'infatigable actor i director Josep Llimona es valgué, fins el 2 d'abril de 1937, de les obres líriques més conegudes (*Cançó d'amor i de guerra*, *Marina*, etcètera), al Nou. L'anàlisi de la programació d'aquests dos teatres exigeix un estudi monogràfic, atès que els gèneres en què s'especialitzaren entronquen amb un fenomen pròpiament paral·lelístic, iniciat en el tombant de segle. Vegeu, per a una visió de conjunt: GALLÉN, Enric. «La literatura popular i de consum. El teatre». A: *Història de la literatura catalana*. Vol. 11. Barcelona: Ariel, 1987, p. 312-325.